MAKALE · TÜRKIYE'NIN ÇEVRESI · TÜRK DÜNYASI VE ORTA ASYA

TDT Ankara Zirvesi: Birliğin Farklı Hesapları

Ankara Zirvesi, Türk Devletleri Teşkilatı’nın ortak kimlik etrafında buluştuğunu, fakat her üyenin farklı bir stratejik öncelikle hareket ettiğini gösterdi. Uluslararası basındaki ayrışma, teşkilatın Türkiye için taşıdığı asıl soruyu da görünür kılıyor: Ortaklık nasıl kalıcı siyasi ve ekonomik güce dönüşecek?

Sabahattin Can AYEŞ — Kıdemli Editör, Avrasya Çalışmaları

İlk yayın: 10 Kasım 2026 · Güncelleme: 10 Kasım 2026 · 6 dk okuma

TEZ Türk Devletleri Teşkilatı’nın Ankara Zirvesi, uluslararası basında tek bir hikâyeye dönüşmedi. Kazakistan kaynakları Rusya ile kurumsal temas imkânını, Özbekistan basını üretim ve ticareti, Kırgızistan yayınları ulaştırma yatırımlarını öne çıkardı. Rus ajansları olası katılım statüsüyle, Avrupa merkezli yayınlar Orta Koridor’un ekonomik değeriyle ilgilendi. Bütün bu farklı okumalar aynı gerçeğe işaret ediyor: Ortak kimlik, devletlerin çıkarlarını ortadan kaldırmıyor; farklı çıkarların birlikte müzakere edilebildiği bir siyasi zemin oluşturuyor.

30 Ekim 2026’da Ankara’da yapılan 13. Zirve’yi yalnızca kardeşlik mesajları üzerinden değerlendirmek, Türk dünyasının içinde bulunduğu jeopolitik koşulları görmezden gelmek olur. Hazar’dan Anadolu’ya uzanan coğrafyanın devletleri, Rusya ve Çin’le komşuluk, Avrupa pazarlarına erişim, ulaştırma maliyetleri, enerji bağımlılıkları ve egemenlik hassasiyetleri bakımından aynı şartlarda yaşamıyor. Dolayısıyla Ankara’daki ortak masa, tek tip dış politikanın değil, farklı stratejik ihtiyaçların kesiştiği bir müzakere alanının karşılığıdır.

Rusya’nın önünde hangi kapı açılıyor?

Zirveden sonra Rus basınının başlıca konusu, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev’in Rusya’nın TDT+ veya gözlemcilik benzeri bir formatla teşkilatla ilişkilendirilmesine dair önerisiydi. TASS ve Interfax, açıklamayı doğrudan haberleştirdi. TASS, Tokayev’in TDT’nin askerî ittifaka dönüşmemesi gerektiği yönündeki sözlerine de yer verdi. Vedomosti ise Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov’un Moskova’ya henüz resmî davet ulaşmadığına ilişkin değerlendirmesini öne çıkardı. Basında konuşulan bir ihtimal vardı; Rusya’nın katılımına ilişkin alınmış bir karar değil.

Tokayev’in önerisini Moskova’ya verilmiş sınırsız bir siyasi güvence saymak da Rusya’nın teşkilata girmesinin yakın olduğunu ileri sürmek de mevcut açıklamaların ötesine geçer. Kazakistan Cumhurbaşkanı aynı konuşmada TDT’nin faaliyet alanlarının çokluğu, görev tekrarları ve alınan kararların uygulanması üzerinde durdu. Astana’nın gündemi dışa açılma kadar kurumun işleyişiydi.

Kazakistan’ın Orta Koridor’u, Kuzey-Güney güzergâhını ve Çin’in Kuşak ve Yol Girişimi’ni birlikte gündemde tutması da aynı dış politika mantığının parçasıdır. Astana tek bir siyasi ve ekonomik hatta bağlanmak yerine seçeneklerini çoğaltmayı tercih ediyor. Bunun TDT bakımından kritik tarafı, dış ortaklarla ilişkinin üyelerin karar alma özerkliğini nasıl etkileyeceğidir. Rusya ile temas ticaret ve diplomaside yeni imkânlar açabilir. Fakat katılım biçiminin toplantılara erişimi, danışma yetkilerini ve karar usullerini nasıl değiştireceği açıklığa kavuşmadan bu adımı koşulsuz bir kazanım olarak nitelendirmek mümkün değil.

Ulaştırma koridoru mu, ortak ekonomik alan mı?

Özbekistan’ın Ankara’daki çıkışı, birliğin ekonomik yönünü somutlaştırdı. Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev’in Türk Dünyası–100 girişimi; ortak üretim, lojistik merkezleri,

stratejik mineraller ve yeşil teknolojilerle birlikte ticari uyuşmazlıklarda hukukî iş birliğini de içeriyordu. Taşkent'in yaklaşımı, yalnızca malların daha hızlı taşınmasına değil, ticaretin hangi kurallarla yapılacağına odaklanıyor.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov'un gündeminde Çin–Kırgızistan–Özbekistan demiryolu, Tamçı yatırım bölgesi ve sınır geçişleri bulunuyordu. Kabar'ın haberlerinde bu başlıklar belirginleşti. Aynı demiryolu Kırgızistan için transit gelirini ve yatırım imkânlarını, Özbekistan için sanayi ürünlerinin pazara erişimini geliştirebilir. Ancak ortak güzergâh, kazancın kendiliğinden dengeli paylaşılması anlamına gelmez. Finansman, tarife, gümrük, sözleşme güvenliği ve teknoloji transferi çözülmeden ulaştırma kapasitesinin artması tek başına bütünleşme üretmez.

Bu ekonomik başlıkların stratejik bir sınırı daha bulunuyor. Çin üzerinden başlayan bir yük hareketinin Hazar, Güney Kafkasya ve Anadolu hattında sorunsuz ilerlemesi, birçok ülkenin altyapı ve gümrük düzenlemesini eşgüdüm içinde yürütmesini gerektiriyor. Demiryolunun bir kesimindeki kapasite artışı, limanlarda veya sınır kapılarında yeni darboğazlar ortaya çıkıyorsa beklenen fayda azalır. Üstelik transit taşımacılıktan alınan pay ile üretimde kazanılan rekabet gücü aynı şey değildir. Bir koridorun jeopolitik değeri, güzergâh üzerindeki ülkelerin kendi ekonomik kararlarını ne ölçüde güçlendirdiğiyle birlikte ölçülmelidir.

Avrupa merkezli Euronews'in zirveyi enerji, yatırım ve Asya-Avrupa taşımacılığı üzerinden ele alması bu sebeple dikkat çekiciydi. Avrupa açısından bölgesel bağlantının değeri, nakliye süresi, maliyet, güvenilirlik ve tedarik çeşitliliğiyle ölçülüyor. Çin merkezli Huxiu platformunda yeniden yayımlanan bir yorum ise birlik söylemiyle projelerin uygulanması arasındaki mesafeyi sorguladı. Elbette tek bir yorum Çin yönetiminin resmî görüşü sayılamaz. Yine de dış basındaki bu sorular, TDT'nin ekonomik ağırlığının manşetlerden çok sahadaki sonuçlarla sınanacağını gösteriyor.

Aynı teşkilat, farklı egemenlik hassasiyetleri

Türkmenistan'ın gözlemci statüsü, teşkilatın bütün katılımcılar için aynı siyasi anlama gelmediğinin örneğidir. Aşkabat'ın resmî yayınları ulaştırma, enerji ve liman iş birliğini tarafsızlık politikasıyla birlikte işledi. Türkmenistan için TDT, dış politika çizgisini değiştirmeden belirli alanlarda ortaklık kurmaya imkân veren bir platformdur.

Kıbrıs Türk tarafı açısından gözlemcilik daha farklı bir işlev üstleniyor. Yenidüzen'in aktardığı açıklamalarda uluslararası görünürlük ile adada adil ve kalıcı çözüm arayışı birlikte ele alındı. Bu statü diplomatik temasları genişletebilir; ancak uluslararası hukuk bakımından kendiliğinden tanınma sonucunu doğurmaz. Aynı kurumsal etiketin farklı siyasi beklentilere karşılık gelmesi, TDT'nin esnekliğini ortaya koyarken statülerin hak ve yükümlülüklerinin açık biçimde tanımlanmasını da önemli kılıyor.

Azerbaycan örneği, haberin seçtiği çerçevenin siyasi algıyı nasıl değiştirdiğini gösterdi. AZƏRTAC dönem başkanlığının devrini, Report.az Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov'un Zengezur bağlantısı, Orta Koridor ve ticaret hakkındaki açıklamalarını öne çıkardı. Reuters ise Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in toplantıya katılmamasını Ankara-Bakü ilişkilerindeki muhtemel gerilimler bağlamında haberleştirdi. Katılım düzeyi bir olgudur; bunun belli bir siyasi ihtilaftan kaynaklandığı ayrı bir kanıt gerektirir. Resmî ajansın süreklilik, uluslararası ajansın gerilim üzerinden kurduğu anlatı, tek başına iki devletin ilişkilerini bütünüyle açıklayamaz.

Macaristan haberleri de kaynağın niteliğine dikkat etmeyi gerektiriyor. HVG'nin 13 Ekim'de yayımladığı inceleme, TDT gözlemciliğinin ekonomik bedelini ve muhtemel getirisini sorguluyordu. Ne var ki zirveden önce yayımlandığı için bu yazı Ankara toplantısına verilmiş doğrudan bir tepki olarak sunulamaz. Macarca yayın yapan TRT Magyar'ın haberi ise Türkiye kaynaklıdır; Macaristan'daki bağımsız yayın kuruluşlarının ortak kanaati yerine konulamaz. Bir yayının dili, editoryal merkezini veya siyasi yaklaşımını tek başına belirlemez. Basın taramasında en sık yapılan hata, aynı coğrafyadan gelen bütün metinleri eşdeğer kabul etmektir.

Buradan uluslararası basın okumaları için başka bir sonuç çıkıyor. Kazinform, TASS ve Interfax'ın aynı lider açıklamasını aktarması, birbirinden bağımsız üç siyasi onay bulunduğu anlamına gelmez. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın zirve vesilesiyle kaleme aldığı makalenin farklı ülkelerin yayınlarında yer alması da ortak bir diplomatik mesajın dolaşımını gösterir; bütün bu yayınların bağımsız editoryal mutabakatını değil. Haber sayısı, kaynak niteliği dikkate alınmadan siyasi desteğin ölçüsü hâline getirilemez.

Bu ayrım özellikle TDT gibi diplomatik dili kuvvetli, fakat ülkelerin katılım ve taahhüt düzeylerinin farklılaştığı örgütlerde önemlidir. Bir yayın kuruluşu lider konuşmasını haberleştirirken bir diğeri ekonomik maliyeti veya siyasi mesafeyi manşete taşıyabilir. İki haber arasında görülen fark, mutlaka iki ülkenin devlet politikaları arasındaki uçurum

değildir. Bazen yalnızca editoryal öncelikler değişmiştir. Dolayısıyla uluslararası basının TDT'ye yaklaşımı okunurken haber, yorum, resmî açıklama ve yeniden yayımlanmış metin ayrı tutulmalıdır. Aksi takdirde gazetecilik tercihleri yanlışlıkla devletlerin stratejik niyetleri olarak yorumlanabilir.

Türkiye için anlamı

Ankara açısından zirvenin asıl değeri, ortak tarih ve kimlikten doğan yakınlığın siyasi hareket alanına ve ekonomik kapasiteye dönüşebilmesidir. Bunun için TDT'nin dış ortaklarla ilişkisinde kendi karar usullerini koruması, üyelerin farklı güvenlik bağlantılarını hesaba katması ve ulaşım projelerini üretim, yatırım ve hukuk alanındaki somut iş birlikleriyle tamamlaması gerekir. Türkiye'nin bölgedeki rolü de yalnızca koridorun batı ucunda bulunmaktan ibaret görülemez. Ankara'nın tekliflerinin ortaklar bakımından karşılık bulması, diplomatik yakınlığın yanında ölçülebilir ekonomik fayda ve öngörülebilir kurallar üretmesine bağlıdır. Bu yaklaşım, TDT'nin kararlarını üyelere rağmen değil, üyelerin rızası ve kapasitesi üzerinden güçlendirebilir.

Birinci stratejik mesele, Rusya ile muhtemel TDT+ ilişkisinin örgütün kurumsal özerkliğini zedelemeden tanımlanmasıdır. İkinci mesele, Orta Koridor'un yalnızca transit hacmiyle değil, Türk devletleri arasında ürettiği katma değerle değerlendirilmesidir. Üçüncüsü ise Türkmenistan ve Kıbrıs Türk tarafında görüldüğü gibi farklı siyasi statülerin ortaklık imkânlarını genişletirken beklentileri gerçekçi bir hukukî zeminde tutmasıdır.

Ankara Zirvesi'ne ilişkin farklı basın anlatıları, TDT'nin zayıflığını değil, önündeki asıl kurumsal sınavı görünür kıldı. Teşkilatın geleceği, bütün üyelerin aynı dış politika çizgisini benimsemesine bağlı değil. Mesele, farklı öncelikleri ortak kurallara, işler projelere ve üyelerin kendi iradeleriyle sürdürebilecekleri bir iş birliğine dönüştürebilmekte. Ortak kimlik kapıyı açıyor; o kapının ardında kalıcı güç inşa edilip edilemeyeceğini devletlerin ürettiği somut sonuçlar belirleyecek.

Görüşler yazarına aittir.

Sabahattin Can AYEŞ

Atıf

AYEŞ, Sabahattin Can. “TDT Ankara Zirvesi: Birliğin Farklı Hesapları.” Us Strateji, 10 Kasım 2026.
http://www.stratejikus.com/yazi/tdt-ankara-zirvesi-birligin-farkli-hesaplari